

SOSIAALITYÖN YHTEISVALINTA, VALINTAKOE 19.5.2015

MALLIVASTAUKSET

Osio 1A: Väitelauseet (0-16 p.)

Vastaa tehtävään Kirsi Juhilan teoksen *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina* perusteella merkitsemällä rasti, onko väite oikein (O) vai väärin (V). Oikeasta vastauksesta saa yhden (1) pisteen, väärä vastaus vähentää yhden (-1) pisteen. Vastaamatta jättäminen ei vähennä pisteitä. Väitöslauseosion minimipistemäärä on nolla (0) pistettä.

1. Normatiivisuus antaa tilaa esimerkiksi syrjäytyneiksi luokitteluille. Väärin, 108
2. Samoin kuin suljetussa kulttuurisessa strategiassa, transkulturaation sisällä on keskenään ristiriitaisia alakulttuureja. Oikein, s. 109
3. 1900-luvun alun sosiaalireformistinen liike painotti erityisesti yksilön vastuuta ja velvollisuutta omasta hyvinvoinnistaan. Väärin, s. 25
4. Ekonomistinen hyötyajattelu, toisin kuin individualismi, muokkaa sosiaalityön subjekteja markkinalogiikalla toimiviksi yrittäjiksi ja kuluttajiksi. Väärin, s. 66, myös s. 77
5. Toiminnan ymmärtäminen refleksiivisenä ja indeksikaalisena tarkoittaa sitä, että toiminnan mieli voidaan ymmärtää yleisluontoisten sääntöjen kautta. Väärin, s. 204
6. Ihmisten sijoittaminen johonkin kategoriaan on seurauksellista, sillä kategoriat tuottavat ihmisille sosiaalisia identiteettejä. Oikein, s. 206
7. Kulttuuristen diskurssien myötä sosiaaliset ongelmat määrittyvät vakiintuneiksi ja muuttumattomiksi ilmiöiksi. Väärin, s. 229
8. Hyvinvointivaltion 1990-luvulla alkanut suunnanmuutos uusliberalististen ja managerialisten arvojen suuntaan luo paineita sosiaalityön vuorovaikutuksen yhdenmukaistamiseen. Oikein, s. 233
9. Ihminen voi olla samanaikaisesti syrjäytynyt ja ei-syrjäytynyt. Oikein, s. 65
10. Uusliberalistinen ajattelu näkee hyvinvointivaltion vastuun kansalaisistaan hyvänä asiana. Väärin, s. 70
11. Managerialismi ja New Public Management ovat oppeja, jotka liittyvät 1980-luvun kolmannen sektorin hallinnonuudistukseen. Väärin, s. 71
12. Managerialismi on vähentänyt sosiaalityön teknisrationaalista luonnetta. Väärin, s. 74
13. Sosiaalityön liittämistehtävän odotetaan toteutuvan entistä useammin taloudellisen tuloksellisuuden ja ihmisten vastuuttamisen hengessä. Oikein, s. 92
14. Huolenpitosuhteen lähtökohtana on, että kansalaisilla on tietyt oikeudet, joiden toteutumiseksi ei voida asettaa ehtoja. Oikein, s. 151
15. Hoiva kokonaisvaltaisen huolenpidon mielessä ja jatkuvaa läsnäoloa vaativana ei sovellu sosiaalityötä kuvaavaksi käsitteeksi. Oikein, s. 154
16. Huolenpitosuhde on saanut elinvoimaa nykyisistä uusliberalistisista painotuksista ja managerialistisista työnohjauskäytännöistä. Väärin, s. 159

Osio 1B: Määrittelytehtävät (0-6 p.)

Vastaa tehtäviin Kirsi Juhilan teoksen *Sosiaalityöntekijänä ja asiakkaina* perusteella. Kirjoita vastaus annettuun vastaustilaan valmiin rivityksen mukaisesti (6 vastausriviä). Vastaustilan ylimenevää tekstiä ei arvioida.

1. Mitä tarkoittaa foucaultlainen biovalta? (s. 90) (0-2 p.)

- Biovalta määritellään Ilpo Helenin tulkintaan tukeutuen sivulla 90. Määritelmästä on erotettavissa viisi kohtaa, josta neljän esiintyminen riittää kahteen pisteeseen.
 - kohdistuu eläviin yksilöihin ja ihmisten elämään
 - pyrkimyksenä muokata ja vaikuttaa ihmisten ominaisuuksiin, jotka voivat olla ruumiillisia, sielullisia, ajatuksellisia tai yhteisöllisiä
 - edellyttää vallan ja tiedon tiivistä yhteyttä (erilaiset ihmistieteet)
 - valta ja hallinta on kenttä, jossa tieteet voivat kehittyä ja uudistua
 - tietoa tuottamalla tieteet myös tuottavat ja jäsentävät tutkimuksensa kohdetta ja näin vahvistavat valtaansa

Pisteytys: 0,5 pistettä / oikea kohta.

2. Miten J.P. Roos määrittelee ulkoisen elämänhallinnan? (s. 61) (0-2 p.)

- Määritelmästä on erotettavissa viisi kohtaa, josta neljän esiintyminen riittää kahteen pisteeseen.
 - ihminen voi ohjata elämäänsä
 - elämään eivät vaikuta liian monet itsestä riippumattomat tekijät
 - merkkejä mm. turvattu taloudellinen toimeentulo ja asema työmarkkinoilla, perhe, järjestyksessä olevat asumisasiat ja ylipäätään toimiva arki (ei tarvitse luetella kaikkia tässä kohdassa olevia määreitä)
 - asiat näyttävät toisin sanoen ulkoapäin katsottaessa olevan hallinnassa
 - suhteutuu sisäiseen elämänhallintaan ja elämänhallinnan kokonaisuuteen
 - o sisäinen elämänhallinta viittaa ihmisen omaan kykyyn pitää elämän palaset kasassa ja järjestyksessä silloinkin, kun elämässä ja sen ehdoissa tapahtuu dramaattisia asioita, joihin ei itse voi vaikuttaa

Pisteytys: 0,5 pistettä / oikea kohta.

3. Nimeä sosiaalityön menetelmät kumppanuuteen perustuvassa sosiaalityöntekijän ja asiakkaan suhteessa. (s. 147) (0-2 p.)

- toisen tiedon,
- osallisuuden,
- valtautumisen ja
- kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen

Pisteytys: 0,5 pistettä / oikea kohta.

Osio 1C: monivalintatehtävät (0-8 p.)

Vastaa tehtävään Kirsi Juhilan teoksen *Sosiaalityöntekijänä ja asiakkaina* perusteella merkitsemällä rasti oikean vaihtoehdon kohdalle. Kussakin kysymyksessä on vain yksi oikea vaihtoehto. Oikeasta vastauksesta saa yhden (1) pisteen, väärä vastaus vähentää yhden (-1) pisteen. Vastaamatta jättäminen ei vähennä pisteitä. Osion 1C minimipistemäärä on nolla (0) pistettä.

1. Mikä seuraavista sosiaalista pääomaa koskevista väitteistä on väärin? (sivut 125, 130-131, 133)
 - a) Tiivis, poissulkemiseen perustuva yhteisö ei aina näyttäyty yhteiskunnassa selviytymistä tukevana sosiaalisena pääomana. s. 125, 131
 - b) Sosiaalinen pääoma edellyttää yhteisöllistä luottamusta. s. 125-126
 - c) Sosiaalityö julkisena auttamisjärjestelmänä ei kykene tukemaan epävirallisten vertaisyhteisöjen tuottamaa sosiaalista pääomaa. Väärin, s. 130
 - d) Kulttuurisesti heterogeenisten yhteisöjen sosiaalista pääomaa on mahdollista vahvistaa osallistavalla sosiaalityöllä. s. 133

2. Mikä väitteistä on oikein? (s. 203-205)
Institutionaalinen todellisuus
 - a) näyttäytyy aina sosiaalityön asiakkaalle ja työntekijälle samanlaisena.
 - b) määrittää suoraan ihmisten toiminnan.
 - c) merkityksellistyy tilanteisessa vuorovaikutuksessa. Oikein
 - d) murtuu kohdatessaan siihen kohdistuvaa ristiriitakäyttäytymistä.

3. Minkälaisen hyvinvointivalttiollisen kehyksen varaan kumppanuussuhde rakentuu? (taulukko s. 259)
 - a) Julkisen sektorin toimintaa korostavaan hyvinvointiyhteiskuntaan.
 - b) Kansalaisten sosiaalsiin oikeuksiin perustuvaan hyvinvointivaltioon.
 - c) Vahvaan kansalaisten osallistumiseen nojaavaan hyvinvointiyhteiskuntaan. Oikein
 - d) Tarveharkintaa ja vastikkeellisuutta lisäävään hyvinvointivaltioon.

4. Kuluttava ristiriita -tilanne sosiaalityöntekijän ja asiakkaan vuorovaikutustilanteessa tarkoittaa: (s. 204)
 - a) mahdollista jääviystilannetta.
 - b) työntekijä tai asiakas ei asetu odotettuun rooliinsa. Oikein
 - c) palvelun kustannuksiin liittyvää kiistatilannetta.
 - d) epäselvyyttä palveluun liittyvän lain tulkinnasta.

5. Mikä laki tuli vuoden 1879 vaivaishoitoasetuksen tilalle vuonna 1922? (s. 29)
 - a) Huutolaislaki.
 - b) Ruotohoitolaki.
 - c) Huoltoapulaki.
 - d) Köyhäinhoitolaki. Oikein

6. Mikä seuraavista vaihtoehdoista ei kuvaa uusliberalistista ajattelua? (s. 69-71)
 - a) Oman hyödyn maksimointi on keskeistä.
 - b) Markkinoiden logiikkaa häiritsevät tekijät ovat haitallisia.
 - c) Hyvinvointivaltion vastuuta kansalaisista tulisi kasvattaa. Oikein
 - d) Workfare-politiikkaa tulisi lisätä.

7. Mitä tarkoitetaan käytännöllismoraalisuudella sosiaalityössä? (s. 245)
- Lakiin ja sääntöihin sitoutumisen ensisijaisuutta sosiaalityössä.
 - Sosiaalityöntekijän moraalista estettä päätöksen tekemiselle.
 - Sosiaalityön ratkaisujen perustumista varmoihin tulkintoihin asiakastilanteista.
 - Vuorovaikutustilanteissa läsnä olevaa epäilyä, epävarmuutta ja dilemmoja. Oikein
8. Mitkä näyttäytyvät yhteiskunnan perusarvoina liittämisen- ja kontrollisuhteessa? (yhteenveto s.99)
- Valtavirtakulttuurisuus ja keskinäinen vastuu.
 - Tehokkuus, keskinäinen vastuu ja valtavirtakulttuurisuus.
 - Oma vastuu ja erojen kunnioittaminen.
 - Valtavirtakulttuurisuus, tehokkuus ja oma vastuu. Oikein

JUHILAN TEOKSEEN SEKÄ KOKEESSA JAETTAVAAN AINEISTOON PERUSTUVA OSIO

Osio 2: soveltavat kysymykset (yhteensä 0-30 p.)

Kokeessa jaettava aineisto: Timo Toikko (2014) *Vastuullisen asiakkuuden paradigma*. Teoksessa Riitta Haverinen, Marjo Kuronen & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus*, 161–175. Tampere: Vastapaino.

Vastaa osioiden 2A ja 2B kysymyksiin käyttäen hyväksi Juhilan teosta sekä Toikkon artikkelia *Vastuullisen asiakkuuden paradigma*. Otsikoi ja jäsennä esseesi itse. Älä käytä esseessä suoria lainauksia. Kirjoita vastaus annettuun vastaustilaan valmiin rivityksen mukaisesti. Osiolle 2A on varattu 6 sivua (15 riviä/sivu) ja osiolle 2B 4 sivua. Vastaustilan ylimenevää tekstiä ei arvioida.

Osio 2A:

Määrittele ensin Juhilan teoksen mukaan horisontaalinen asiantuntijuus. Analysoi sen pohjalta Toikkon artikkelin erilaisia asiakassuhteita. (0 – 20 p.)

Vastauksesta saa pisteitä seuraavasti:

- esseen kirjoittaminen 0-3 p
- horisontaalisen asiantuntijuuden määrittäminen 0-6 p
- Toikkon artikkelin analyysi 0-11 p

Alla on eritelty osioittain kaikki ne asiat, joiden perusteella pisteitä on kertynyt. Täysien pisteiden saaminen ei ole edellyttänyt kaikkien yksittäisten kohtien esiintuomista esseessä. Pisteytyskohtia on siis enemmän kuin on kokonaispistemäärä. Vastauksissa asioita on mahdollista nivota yhteen eri tavoin. Hyvän esseen kirjan ja aineiston pohjalta on siis voinut kirjoittaa monella eri tavalla.

Huom! Tarkastajien tekemät merkinnät valintakoepaperissa ovat luonteeltaan teknisiä, eikä niistä voi suoraan laskea kokeessa annettuja pisteitä.

Esseen kirjoittaminen 0-3 p

Hyvä essee on jäsenneily (aloytus, jäsenneily käsittely, lopetus), vastaa annettuun kysymykseen ja pysyy asiassa. Kirjoittajan tulee hyödyntää sekä annettua aineistoa että teosta siten, että esseestä muodostuu loogisesti etenevä kokonaisuus. Esseen tulee olla sujuvaa, ymmärrettävää ja oikeakielistä tekstiä, jota on helppo lukea.

Horisontaalisen asiantuntijuuden määrittäminen 0-6 p

Kysymyksen mukaisesti vastauksen alussa tulee määrittellä horisontaalinen asiantuntijuus. Juhilan teoksessa asia on määritelty sivuilla 137-142. Keskeinen sisältö ja pisteytys jakaantuvat seuraavasti:

- Perustuu kumppanuussuhteeseen: Horisontaalisuus on samalle tasolle asettumista ja on siten vastinpari vertikaaliselle asiantuntijuudelle, jossa sosiaalityöntekijä on tiedollinen asiantuntija, asiakas on tiedon kohde. 0 – 1 pistettä
- Asiantuntijuus:
 - o työntekijän ja asiakkaan asiantuntijuus ei ylitä toista. Asiakassuhde *perustuu vastavuoroisuuteen*, ei autettava – auttaja asetelmaan. Sosiaalityö voi onnistua vain, jos asiakas itse osallistuu tilanteen määrittämiseen ja ratkaisemiseen. 0 – 1 pistettä
 - o Tavoitteena on *transkulttuurisuuteen* perustuva asiantuntijuus: *eroja ja erilaisuutta kunnioittava* lähestymistapa, joka ylittää dualistiset jaot (kirjassa mainittuja: asiantuntija – maallikkokokemus, virallinen – epävirallinen, ääni – hiljaisuus, tutkija – tutkittava, etuoikeutettu – köyhä, valtaa omaava – vallaton. Silti myös ymmärretään asiakkaan tiedon ja sosiaalityöntekijän tiedon mahdollinen erilaisuus. 0 – 1 pistettä
- Professionaalisuus on asiakkaiden arjen ymmärtämistä: myös sosiaalityöntekijällä on arkisen *kokemusmaailman tietoa*. Kaikkiaan on kyse rajojen hämärtymisestä asiakkuussuhteessa ja siihen liittyvässä tiedossa. Tämä tarkoittaa myös *muiden toimijoiden läsnäoloa, esim. kolmas sektori*. (yhteisöllisyyden piirre) 0 – 1 pistettä
- Paikallisuuden huomiointi sosiaalityössä: *tilanteet* ja tapaukset eivät ole samanlaisia, mikä aiheuttaa ehtoja tiedon universaalisuudelle. On muistettava *kontekstit*. Kyse on tietämyksen ja kyseisen kontekstin yhteen sovittamisesta. 0 – 1 pistettä

- postmoderni tietokäsitys kuvastaa myös *tiedon ja vallan suhdetta*. Aina kun määrittelemme asiakkaan tilaa ja asemaa, teemme tulkintaa hyvästä ja huonosta, toivotusta ja ei-toivotusta. Millainen ja kenen tuottama tieto pääsee näissä tilanteissa esiin, on vallan näkökulmasta olennainen asia. Tämän tunnistaminen edellyttää *sosiaalityöntekijältä refleksiivisyyttä suhteessa omaan työhön ja asemaan*. Toisaalta pitää muistaa, että tiedolla kamppaillaan vallasta. Tämä liittyy myös asiakassuhteisiin. 0 – 1 pistettä

Toikkon artikkelin analyysi 0-11 p

Kysymyksen mukaisesti Toikkon artikkelin sisältö on vastauksessa asetettava selkeästi rinnan horisontaalisen asiantuntijuuden elementtien kanssa. Toikkon artikkelin sisällön avaaminen ilman esitettyä yhteyttä Juhilan käsitteisiin ei tuota pisteitä. Pisteitä on saanut seuraavien asiasisältöjen käsittelystä:

Artikkelin sisällön taustoitusta: 0 – 2 pistettä

- Kysymys asiakkuudesta kiinnittyy laajempaan *keskusteluun hyvinvointivaltion luonteesta* ja valtion sekä kansalaisen roolista siinä.
- Asiakkuuden muutos taustoitetaan *kolmen kehityskaaren kautta*, joista 1990-luvulla alkanut markkinataloutta korostava asenne on vaikuttanut eniten. Se on tarkoittanut ensinnäkin sosiaalipalveluiden kasvun hillintää ja palveluiden tuotantorakenteiden monipuolistamista julkisen sektorin ulkopuolelle. Samalla se on tuonut esiin kilpailutalouden pelisäännöt sosiaalisten perusteiden rinnalle ja ohikin. Tämä on ulottunut myös lainsäädäntöön (mm. hankintalaki). Markkinatalouden korostumisen rinnalla ja siihen liittyen alkoi vaikuttaa aktiivisen sosiaalipolitiikan kausi. Sosiaalitukeen liitettiin erilaisia aktiivisuuden ehtoja, joita tuen saajan tuli noudattaa.
- Kokonaisuudessaan kyse on ollut *erityisesti asenneilmapiirin muutoksesta*: yksilön rooli vastuun kysymyksessä on vahvistunut.
- Näissä keskusteluissa asiakkaan vastuullisuus on noussut esiin *murtaen käsitystä pohjoismaisesta universaalista asiakkuusmallista*.

Kolmen eri teeman (valintoja tekevät, osallistuvat, aktivoitavat) yleistä erittelyä suhteessa Juhilaan: 0 – 1 pistettä

- Mikään näistä kolmesta asiakkuudesta ei suoraan asetu Juhilan määrittelyn ulkopuolelle tai kohta sitä täysin.
 - Eniten eroavaisuutta on aktivoitavat asiakkaat sisällössä
 - Yhdenmukaisin Juhilan kanssa on osallistuvat asiakkaat

Tarkempaa vertailua voi tehdä monella tapaa, mutta nämä elementit on selvästi löydettävissä Juhilan määrittelystä ja artikkelin sisällöstä (0-7 pistettä):

- *Kysymys kumppanuudesta ja samalle tasolle asettumisesta, 0 – 1 pistettä*
 - Kohta eniten osallistuvat asiakkaat osiossa
 - On periaatteena läsnä aktivoitavissa asiakkaissa, mutta käytännössä muutoksen suunnan ja keinotkin määrittää sosiaalityöntekijä

- Valintoja tekevä asiakas asettuu puolestaan tiedollisesti jopa sosiaalityöntekijän yläpuolelle: asiakas tietää, mitä tarvitsee ja miten ja milloin tarve toteutetaan

- *Vastavuoroisuus ja kehittäminen sekä siihen liittyvät asetelmat, 0 – 1 pistettä*
 - Sopii yhteen osallistuvan asiakkaan kanssa ja sulkee periaatteessa pois kaksi muuta. Toikkon artikkelissa kehittämistehtävän perusteella osallistuva asiakkuus selvästi erotetaan kahdesta muusta.
 - Juhila pohtii vastavuoroisuuden kohdalla vahvojen hierarkkisten ennakko-asemien läsnäoloa ja niiden sivuuttamisen vaikeutta. Hierarkkisuus näkyy enemmän valintoja tekevän asiakkaan ja aktivoitavan asiakkaan tapauksissa.
 - Juhilan mukaan tavoitteena on dualismit ylittävä, eroja kunnioittava sosiaalityö.
 - On huomioitava, että osallistuvan asiakkaan lisäksi aktivoitava asiakas on läheisessä suhteessa palvelujärjestelmään.

- *Kysymys tiedosta, 0 – 1 pistettä*
 - Valintoja tekevä asiakas jopa kyseenalaistaa palveluntuottajan tiedon ja asiantuntemuksen. Samalla asiakkaan valinnat voivat hyvinkin suoraan vaikuttaa siihen, mitä, missä ja miten sosiaalipalveluja tuotetaan (vrt. vastavuoroisuus ja kehittäminen).
 - Osallistuva asiakas noudattaa pitkälti Juhilan kuvaamaa kumppanuussuhdetta ja tiedon moniulotteista sekä tasavertaista alkuperää. Tässä korostuu myös kysymys kanssatoimijoista ja yhteisöllisyydestä. Niitä ovat paitsi työntekijä ja asiakas, myös erilaiset muodolliset sekä epämuodolliset yhteisöt ja yhdistykset, joilla on tavoitteita asioiden hoitamiseen ja edistämiseen.
 - Aktivoitava asiakas sisältää periaatteessa osallisuuden elementin, mutta lopulta tieto painottuu työntekijän ja järjestelmän asiantuntijuutena.

- *Paikallisuus ja konteksti, 0 – 1 pistettä*
 - Kaikki Toikkon artikkelin kolme asiakkuutta sisältävät paikallisuuden elementin, mutta hiukan eri tavoin.
 - Valintoja tekevässä asiakkuudessa on kyse erityisesti yksilön tilanteesta ja itsemäärittelystä lähtevästä paikallisuudesta ja palvelun erityisyydestä (suhteessa universaalisuuteen).
 - Osallistuva asiakas osuudessa paikallisuus on taas kunnalliseen tuotantoon ja demokratiaan perustuvaa. Kunnallisen päätöksentekoon ja vaikuttamiseen voi toisaalta liittyä ongelmia. Paikallisuus tässä yhteydessä korostaa palvelujärjestelmän, asiakkaiden ja asiakasyhteisöjen yhteistä kehittämistavoitetta.
 - Aktivoitava asiakas ei juuri sisällä paikallisuuden elementtiä. Kontekstointi tarkoittaa lähinnä yksilöllisiä aktivoimistoimenpiteitä.

- *Valta, 0 – 1 pistettä*
 - Valintoja tekevä asiakas omaa vaikuttamisvaltaa.
 - Osallistuva asiakkuus sisältää ajatuksen vallan tasavertaisuudesta.
 - Aktivoivassa asiakkuudessa palvelujärjestelmä omaa velvoittavaa ja normatiivista valtaa.

- *Yhteenveto, 0 – 2 pistettä*
 - Selvästi osallistuva asiakas on lähimpänä Juhilan käsitystä horisontaaliseen asiantuntijuuteen perustuvasta asiakkuussuhteesta.
 - Kaksi muutakin sisältävät elementtejä siitä, mutta ovat myös selvemmin ristiriidassa suhteessa Juhilaan.
 - Toikkon artikkelin ja Juhilan käsitysten eri yhteyksien vahvuuksien ja heikkouksien arviointi.

Ekstra, 0 – 3 pistettä, esimerkiksi:

- Muista poikkeava, asiasisältöön vahvasti liittyvä näkökulma.
- Jokin ei kovin ilmeinen yhteys Toikkon ja Juhilan välillä.
 - esim. vastuullisuuden kysymyksen pohdinta abstraktiotasoa nostaen, mutta kiinnittyen selvästi sekä Toikkon artikkeliin että Juhilan määritelmään horisontaalisesta asiantuntijuudesta.
- Artikkelin sivulla 172 olevan taulukon avaaminen ja käyttäminen.
- ekstrapisteen on voinut saada myös poikkeuksellisen jäsentyneestä, selkeästä ja sisällöllisestä ansiokkaasta esitystavasta.

AINEISTOKOE OSIO 2B (max 10 p)

Tehtäväksianto: Juhila kirjoittaa teoksessaan myötä- ja vastapuheesta. Kuvaa ensin, mitä Juhila tarkoittaa tässä yhteydessä suostuttelevalla vallalla ja identiteeteillä. Analysoi sitten, miten ne ilmenevät Toikkon artikkelin aktivoitavan asiakkaan teesissä. (0 – 10 p.)

Vastauksesta saa pisteitä seuraavasti:

- esseen kirjoittaminen 0-1 p
- suostuttelevan vallan ja identiteettien määrittäminen 0-3 p
- Toikkon artikkelin analyysi 0-6 p

Alla on eritelty osioittain kaikki ne asiat, joiden perusteella pisteitä on voinut kerryttää. Täysien pisteiden saaminen ei ole edellyttänyt kaikkien yksittäisten kohtien esiin tuomista esseessä. Pisteytettäviä asioita on siis enemmän kuin on kokonaispistemäärä. Vastauksissa asioita on mahdollista nivota yhteen eri tavoin. Hyvän esseen on siis voinut kirjoittaa kirjan ja aineiston pohjalta monella eri tavalla.

Huom! Tarkastajien tekemät merkinnät valintakoepapereissa ovat luonteeltaan teknisiä, eikä niistä voi suoraan laskea kokeessa annettuja pisteitä.

ESSEEN KIRJOITTAMINEN (max 1 p)

Hyvä essee on jäsennelty (alitus, jäsentynyt käsittely, lopetus), vastaa annettuun kysymykseen ja pysyy asiassa. Kirjoittajan tulee hyödyntää sekä annettua aineistoa että teosta siten, että esseestä muodostuu loogisesti etenevä kokonaisuus. Esseen tulee olla sujuvaa, ymmärrettävää ja oikeakielistä tekstiä, jota on helppo lukea.

ASIASISÄLTÖ (max 9 p)

Täyteen pistemäärään edellytetään suostuttelevan vallan, identiteettien sekä niihin kiinnittyen myötä- ja vastapuheen määrittelyä sekä kykyä soveltaa niitä artikkelissa käsiteltyyn aktivoitavan asiakkaan teesiin. Tehtäväksiannon mukaisesti käsitteet aluksi kuvataan ja sen jälkeen niitä sovelletaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kirjoittaja arvioi, miten edellä mainitut käsitteet ilmenevät artikkelin teesissä. Soveltamisessa maininnat eivät voi olla irrallisia lauseita ilman sidosta Toikkon artikkelin ja Juhilan käsitteiden välillä. Parhaimmillaan kirjoittaja tarkastelee aktivoitavan asiakkaan teesiä kriittisesti pohtien siinä ilmenevää vallankäyttöä sekä sen yhteyttä vallitsevaan politiikkaan. Sisällön arvioinnissa on huomioitu esseen muodostama kokonaisuus.

Käsitteiden määrittely (max 3 p)

Kirjoittaja määrittelee suostuttelevan vallan sekä toivotut ja tarjotut identiteetit. Suostuttelevaa valtaa pohditaan vallan, suostuttelun sekä myötä- ja vastapuheen kautta Juhilan teoksen mukaisesti.

Kun identiteeteistä neuvotellaan ammatillisessa suhteessa, liittyy siihen valta ja vallan epätasapaino. Myös ongelmanmäärittelyyn liittyy valtaa. Kun jokin määrittely saa vahvan aseman, se rakentuu usein toimenpiteiden pohjaksi ja johtaa vaihtoehtoisten tulkintojen väistymiseen. Merkityksellistä on se, ketkä tai mitkä ryhmät voivat osallistua määrittelyistä käytäviin neuvotteluihin.

Suostuttelu on vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa haetaan muutoksen mahdollistavaa tulkintaa. Siinä rakennetaan muutoksen resurssija: muokataan identiteettejä ja ongelmatulkintoja muutosta edesauttavaan suuntaan ja houkutellessa asiakasta pohtimaan tilannettaan tietyllä tapaa. Kirjassa mainitut neljä suostuttelun keinoa ovat: 1) suostuttelevat kysymykset (johdattelevat asiakasta toivottuun suuntaan, asiakkaan houkuttelua pohtimaan toisin, toisenlaisen identiteetin rakentamiseen tähtäävää kysymistä) 2) selitysten pyytäminen (vihjaa, että asiakkaan tavassa ymmärtää tilannettaan on jotain vikaa) 3) rohkaisevat kysymykset (asiakkaan kompetenssin lisäämistä) 4) suostuttelevat vastaukset (antavat vihjeitä siitä, mihin suuntaan asiakkaan olisi hyvä edetä). Suostutteleva valta toimii parhaiten silloin, kun sosiaalityöntekijä on välittävä ja kuunteleva.

Kun käytetään suostuttelevaa valtaa, on kysymys toivotun identiteetin työstämisestä. Tärkeää on, että kirjoittaja kuvaa toivotun ja tarjotun identiteetin kysymyksenä, jota tarkastellaan asiakkaan ja työntekijän näkökulmista. Tärkeää on myös se, millaiset sosiaalityöntekijän identiteetit ovat asiakkaiden näkökulmasta toivottavia.

Vastapuhe tarkoittaa, että asiakas vastustaa hänelle tarjottua identiteettiä tai haluaa irtisanoutua siitä. Se voi olla hienovaraista; välttelyä, innostumattomuutta, vaikenemista ja toisenlaisten tulkintatapojen esiin tuomista. Se liittyy usein asiakkuusidentiteettien leimaaviin piirteisiin tai sosiaalityöntekijää ei pidetä riittävän asiantuntevana ymmärtämään ja parantamaan asiakkaiden

elämää. Kirjoittaja on voinut myös kuvata myötäpuhetta osana suostuttelevaa valtaa sekä identiteettien muodostumista, vaikka Juhila ei teoksessaan suoranaisesti määrittele myötäpuhetta.

Sovellus aktivoitavan asiakkaan teesiin (max 6 p)

Kirjoittaja ymmärtää, että aktivoitavan asiakkaan teesissä on kyse toivottujen identiteettien työstämisestä. Siinä yksilöllisyys nähdään normatiivisena, mikä voi hämärtää asiakkaan oman äänen kuulemista. Myös Juhila kirjoittaa siitä, ketkä tuottavat ongelmien ja identiteettien määrittelyjä. Tähän liittyy myös sosiaalityöntekijän identiteetin kriittinen tarkastelu: tuottaako instituutio sosiaalityöntekijästä aktivoivan työntekijän kuuntelevan ja välittävän sijaan.

Aktivoiminen edellyttää velvollisuutta olla aktiivinen. Asiakkaaseen kohdistuu ulkoapäin asetetut velvoitteet toimia aktiivisesti, mikä tekee hänestä objektin. Tässä on vahvasti läsnä toivottujen identiteettien työstäminen ja suostutteleva valta. Se haastaa asiakkaan oman toimijaidentiteetin toteutumisen mahdollisuudet. Aktivoitavan asiakkaan suhde järjestelmään on intensiivinen, mikä herättää kysymyksen toivotun identiteetin työstämisestä järjestelmän ehdoilla. Tavoitteena on muutoksen tuottaminen antaen vihjeitä siitä, mihin suuntaan olisi hyvä edetä (mm. selitysten vaatiminen, rohkaisu). Tähän liittyy ylipäänsä se, missä määrin neuvottelu identiteeteistä tai ongelmista on mahdollinen.

Aktivoitavan asiakkaan teesi kytkeytyy vahvasti työn ensisijaisuuteen yhteiskunnassa ja työmarkkinakelpoisuuden kohentamiseen kuntouttavien toimenpiteiden avulla. Oikeus vähimmäisturvaan kytetään tiiviisti työhön. Velvoitteena on osallistua työkykyä edistäviin toimenpiteisiin, mikä voi mahdollistaa toisenlaisen identiteetin rakentamisen. Tässä on mukana auttamisen, neuvonnan ja terapian instituutiot. Tähän liittyy myös osallisuuden pakko ja missä määrin siitä on mahdollista neuvotella. Aktivoimiseen liittyy myös vastikkeellisuus (etuuksien ja palveluiden rajoittaminen). Suomessa on puhuttu viime vuosina osallistavasta sosiaaliturvasta.

Aktivoiminen on suostuttelua, jossa keinona oleva aktiivinen työvoimapolitiikka näyttäytyy neljänä kokonaisuutena: uudelleen koulutus, työkokeilut ja -harjoittelut, työnhaun avustaminen erilaisin henkilökohtaisiin tukiohjelmiin sekä työhön hakeutumisen kannustimet (verovähennykset, tai toisaalta tukien käytön rajoittaminen tai tason laskeminen). Aktivoinnissa on kyse erilaisista kepeistä ja porkkanoista (sanktiot, palkkiot). Tähän liittyy myös kriittinen pohdinta siitä, ovatko nämä suostuttelun keinoja vai kontrolloivan vallan välineitä.

Aktivoitavan asiakkaan toivotun identiteettien työstämisessä on aina kyse vallasta. Siihen liittyy kysymykset siitä, onko asiakkaalla valtaa vastustaa tarjottuja identiteettejä ja millaiseksi asiakkaan oma toimijan identiteetti muotoutuu sekä millaisiin arvoihin työntekijä sitoutuu. Kyse on normaalin ja "oikean" rajojen määrittämisestä.

Ekstraa, joista esimerkiksi on voinut kerryttää pistemäärää (max 1 p)

- esseen taustoitus (welfare professionalism, sosiaalipolitiikka ja sen muutokset, sosiaalipalveluiden kehitys, vastuunosoittamisen yhteiskunta)
- käsitelmäärittelyt tehty erityisen huolella
- kriittinen pohdinta asiakaslähtöisyyden ja/tai valinnanvapauden ja/tai asiakkaan asiantuntijuuden rajoista

- pohdinta siitä, onko kyse Juhilan teoksen mukaan vuorovaikutukseen perustuvasta suostuttelusta vai liittämis- ja kontrollisuhteeseen liittyvästä kontrollista
- eettisyyden pohdintaa